

Проф. др Момчило Сакан, пуковник

У чланку је указано на веома озбиљан проблем у нашем друштву и Војсци као његовом саставном делу. Реч је о одливу знања који аутор описује и објашњава преко одлива кадра и стања у научноистраживачком раду.

У првом делу чланка, на конкретним примерима из историје и ставовима истакнутих војних теоретичара и војсковођа, указано је на значај знања у војној организацији. Одлив кадра разматран је у тоталитету: од пријема у војне школе, у току школовања и после завршених војних школа. Стање у научноистраживачком раду, као показатељ одлива знања у Војсци, аутор разматра компаративном анализом броја и квалитета истраживачких задатака реализованих пре десетак година и у садашње време. Истовремено, указује на потребу за интензивнијим истраживањима у области ратне вештине и повезивање с научноистраживачким и другим институцијама у друштву.

Одлив знања из наше земље у друге, пре свега, западне земље веома је озбиљан проблем, који је интензивиран у последњих десет година. Бројни млади научници са факултета и института, нарочито они који нису ни ступили у радни однос, одлазе у свет. Да проблем буде већи, као по правилу, одлази најбољи, најперспективнији и најмлађи кадар (до 30 година старости). Ти млади људи, обично, одводе најмање још једног члана породице, а супружници и децу, што веома негативно утиче на ионако мали прираст становништва.

Број људи који су напустили нашу земљу највероватније неће моћи статистички да се утврди а разлози за њихов одлазак најчешће су: немогућност запошљавања, мале плате, којима се не обезбеђује ни минимална егзистенција, присвајање резултата њиховог рада (резултати њиховог умног, односно научног рада) и недовољна брига друштва о том кадру. У последњих десет година наши млади научници (магистри и доктори наука) имали су просечну годишњу плату мању од хиљаду долара, а у земљама у које одлазе добијају 60–100 пута више. Истовремено, у истом периоду, неписмени и полуписмени кадар и људи сумњивих моралних квалитета преко ноћи су постајали богаташи.

Војска Југославије се такође суочава с проблемом одлива знања, што је разумљиво с обзиром на то да је саставни део друштва. Наиме, проблеми који се јављају у друштву одражавају се на Војску, али и

проблеми који се појављују у Војсци снажно утичу на друштво као целину. Њихово успешно решавање подразумева заједничке напоре, уз учешће свих институција друштва.

На жалост, Војска је годинама била веома резервисана и затворена у односу на друштво, без обзира на чињеницу да то није у традицији наше војске. Из наше историје познато је да су постојали периоди када су официри били активно укључени у скоро све значајније научне, школске, друштвене и друге институције, као што су: српска лекарска, учена и културна друштва, стрељачка удружења, друштва Црвеног крста, и слично. Међу официрима је било и академика, па чак и председник Академије наука.¹

Друштвене институције, истовремено, нису биле довољно заинтересоване за Војску, војне науке и одбрану земље у целини. Тако су запоставиле веома значајан елемент друштвене стварности, без којег се не могу у потпуности сагледати и решити бројни проблеми друштва, нити се друштво као целина може комплексно сагледавати. Сада је дефинитивно дошло време да се Војска мора отворити према друштву и да друштво, као целина, мора преузети део одговорности и обавеза у вези с изучавањем рата и учешћем у њему. Дакле, друштво не може да буде одвојено од Војске и незаинтересовано за њене проблеме. Знање у Војсци има наглашен значај, а његов одлив може да се сагледа на основу одлива кадра и компаративне анализе стања научноистраживачког рада пре десетак година и у садашње време.

Значај знања у војној организацији

Знање је неопходно у свим областима људске делатности, па и у Војсци. За то постоје, поред осталог, три основна разлога.

Прво, наша земља је мала и неразвијена па не можемо рачунати на супериорност на основу материјално-техничког чиниоца, као ни у вези с квантитетом људског чиниоца. Стога су знање и морал наше најзначајније предности у евентуалном рату против било ког агресора. Знање, дакле, може омогућити да до борбе уопште не дође, или да се противник победи или придобије и без борбе. Ако до борбе ипак дође, знање омогућује да се учествује у њој на најрационалнији начин и да се реши у сопствену корист. То потврђују и релативно мали губици које су наше јединице имале током агресије НАТО-а, захваљујући врхунским знањима, обучености и моралу официра, војника и јединица.

Друго, грешке се у рату веома скупо плаћају – најчешће људским животима. Добро су познати примери из старије и новије историје да су грешке у командовању и незнање били разлог губитка бројних људских живота и десетковања борбених јединица. Незнање је, како

¹ Академици су, на пример, били Јован Драгашевић, Димитрије Ђурић (почасни члан), Јован Мишковић (председник Академије од 17. априла 1900. до краја 1903. године), Живко Павловић итд. (детаљније: Б. Јововић, *Српски официри у националној култури*, ВИЗ, Београд, 1998, и Б. Ђорђевић, *Војна мисао модерне српске државе, као изходиште савремене ратне вештине* (докторска дисертација), ВА ВЈ, Београд, 1999).

Таљеран наглашава, највећи непријатељ и против њега се мора борити. На опасност од незнања указивао је и француски војни теоретичар Анри де Жомини: „Човек који не зна, али је обдарен природним генијем, може направити велике ствари. Али исти тај човек, ако је научен у школи погрешним доктринама, и засут системима и педантизмима, неће учинити ништа добро, сем ако не заборави оно што је научио“.²

Треће, до знања се у војним наукама долази веома тешко јер обухватају широко подручје људске делатности. Војне науке су повезане с бројним наукама и научним дисциплинама: социологијом, политикологијом, правом, економијом, педагогијом, психологијом, историјом, информатиком, техником итд., и све се оне морају познавати и компаративно анализирати. То је нарочито карактеристично за садашњи техничко-технолошки прогрес и интензивну производњу и увођење у оперативну употребу савремених борбених и других средстава. Наиме, за свако ново средство потребна је нова тактика и нови начин ангажовања снага, што значи и додатно ангажовање официра на њиховом изучавању и примени. Будући да официри у појединим родовима војске за време радног века промене и по три генерације система оружја, они који се задовоље знањем стеченим у школи веома брзо интелектуално заостају и од њих нема користи у борбеним дејствима.³

До нових знања у војним наукама веома тешко се долази и због чињенице да су она углавном заштићена од јавности. Свака држава настоји да сачува у тајности све оно што је важно у вези с одбраном земље, а слично је и са истраживањем искустава из ратова и информисањем сопствене и светске јавности. Свака земља учесница у рату, на пример, настоји да умањи сопствене и повећа противникове губитке, што процес сазнавања знатно усложњава. Дакле, не постоји ниједна друштвена организација у којој се до најновијих сазнања тешко долази као у војсци и где се тако очигледно осећају последице незнања, јер се оно непосредно одражава на људске животе и опстанак државе и народа.⁴ Зато је разумљиво што су бројни војни теоретичари и војсковође стављали у први план обученост војника, старешина и јединица.

На пример, наш чувени војни теоретичар, академик Јован Мишковић говорио је да „... ко кога учи, треба да је најпре он сам научен, те да и другога чему научити може“,⁵ а у својим белешкама је записао:

² А. Жомини, *Преглед ратне вештине*, Редакција „Војно дело“, Београд, 1952, стр. 72.

³ „Кад официр сврши школовања, не треба да замишља, да је свој занат испекао свим, па онда да се преда уживању и нераду; он треба да зна, да су области његових знања најраспрострањеније, да су најтежи, најмрачнији и најопаснији путеви његовог службовања, и да се он на тим путевима мора сусретати више него и један други ред људи у друштву са страшним препонама, са очигледном могућношћу, да и себе и своју команду сваког тренутка може изложити погибији“ (Ж. Мишић, *Стратегија*, ВИНЦ, Београд, 1993, стр. 118).

⁴ „... јер погрешке из незнања у другој струци никада тако тешко не коштају државу као погрешке у струци војничкој“ (Д. Ђурић, *Каква је тактика Драгомировљева*, „Војин“ бр. 11, Београд, 1868, стр. 168).

⁵ Ј. Мишковић, *Опет о нашој земаљској снази*, „Војин“, бр. 16, Београд, 1869, стр. 242.

„Гдегод су боље старешине боље су и трупе“.⁶ Позната је и следећа максима Јована Драгашевића: „Докле је мир, дотле је мач у корица. Све наше пожеље за ратни живот, везане су за неизвесну будућност и нестрпљиво исчекују пред вратима времена, хоће ли се једном отворити крваво разбојиште. Но, док сабља виси о кајасу у леденој кори, дотле перо, духовно оружје, врши снажан посао у животу војничкоме. Без њега је често и највеће знање само мртва ствар без икаквог живота, а оно је много пута орган и душа томе знању“. Слично њима, и Војвода Живојин Мишић је писао: „У свим модерним војскама... обраћа се највећа пажња и старање да се официри што више и што јаче умно обогате, да се у њих образује карактер и срце, јер је несумњиво, да су ове две врсте образовања извор и свих других благородних и моралних врлина. Само онај официр који је јак умом и богат моралом, ..., похитаће одважно на бојиште, да стане на браник своје отаџбине. Ћифта у мундиру официрском јест само официрска наказа, који не може ништа да учини ни за себе ни за отаџбину“.⁷ Такође, сматрао је да: „Само спремни официри и стални подофицири, јаки умом и богати моралом, јесу истинити носиоци војних традиција, дисциплине и техничких војних знања“.⁸

Сличне поруке се могу наћи и у нашим војним часописима. На пример, у „Ратнику“ се наглашава да је, поред познавања дела великих војсковођа, потребно да официри „војну науку савремено прате“ и да се стално усавршавају. Ако то не чини, официр „постаје или шарлантан или завезана врећа, или говори о свачему, мислећи да зна иако је далеко заостао иза савременог стања војних знања или мора да ћути. И једно и друго стање је жалосно“.⁹

На значај знања су често указивали и инострани војни теоретичари. Тако је, на пример, чувени кинески војсковођа Сун Цу Ву пре 2.500 година истицао: „Ако познајеш непријатеља, а познајеш и себе, не мораш се бојати ни за исход стотину битака. Ако познајеш себе, а непријатеља не, на сваку победу доживећеш и пораз. Ако не познајеш ни непријатеља ни себе, подлећи ћеш у свакој бици“.¹⁰ Француски војни теоретичар Андре Гаве, истицао је да су ум, карактер и пожртвовање ... „првокласне особине сваког старешине“.¹¹ Слично њему, велики руски војсковођа Александар Суворов, који је водио 63 битке и ниједну није изгубио, о значају знања говорио је следеће: „Ако сељак не зна да оре њиву, он не може да гаји жито“; „Обука је светло, а њен недостатак тама“; „Дела говоре“; „Са војником без главе никаква се битка не може добити“; „Тешко на обуци лако у рату“; „Непријатеља не треба побеђивати бројем, него вештином“ итд.

⁶ Ј. Мишковић, *Белешке у САНУ*, бележница бр. 8.

⁷ Ж. Мишић, *исто*, стр. 113.

⁸ *Исто*, стр. 121.

⁹ Пријатељски савет младим официрима, „Ратник“ број 10, Београд, 1883, стр. 287.

¹⁰ Сун Цу Ву, *Вештина ратовања*, у: *Расправе о ратној вештини*, ВИНЦ, Београд, 1991, стр. 22.

¹¹ А. Гаве, *Вештина командовања*, ВИНЦ, Београд, 1993, стр. 17.

Знање о војним наукама је потребно и другим субјектима, нарочито уколико одлучују о употреби војске. Стога субјекти политике морају да буду довољно едуковани да би доносили судбоносне одлуке по народ и државу. Јер, политика усмерава целокупан развој друштва (економски, културни, научни, војни, дипломатски итд.) и брине за његов просперитет. Током мира и рата, вештом дипломатијом настоји да створи савезнике и елиминише потенцијалне противнике. Она доноси одлуку о рату и миру, одређује циљ у рату, припрема снаге и подржава њихова дејства. Речју, политика је „рефлектор“ који војсци (и народу) осветљава пут и указује на смерове којима се друштво може најуспешније кретати. Значај политике у рату може да се изрази чувеном изреком да је „рат сувише озбиљна ствар да би се могао препустити генералима“.¹² Ту изреку је касније проширио брачни пар Тофлер: „Ако је рат некада био препуштен генералима, данас је превисше значајан да би био препуштен незналицама – носили они униформу или не“, наглашавајући да исто важи и за антират.¹³

Дакле, политика је веома значајна и одлучује о судбоносним питањима која се односе на развој војске и њено ангажовање. Зато одлуке морају да буду засноване на знању и да имају дугорочан, прогностички карактер. На то је указивао и чувени француски војни теоретичар Анри де Жомини, који је сматрао да се посланици једне изборне скупштине, ради ситне популарности код својих гласача „лако се заведу рђаво схваћеним економским системом и упропасте корисне установе за стварање јаке, многобројне, добро обучене и дисциплиноване војске. Зар није лако помоћу примамљивих утопија утврђеног човекољубља уверити и себе и своје партијске пријатеље, да су благодети мира увек боље од разумног предвиђања ратних опасности и од политике“.¹⁴

Знање из војних наука је потребно и народу у целини. Само добро едукован, политички зрео и истинито информисан народ може да одлучује о својој судбини и да утиче на токове друштвеног живота. Односно, само такав народ може да утиче на људе који о њему одлучују и да усмерава њихове активности ка миру и општем напретку.

Одлив кадра из Војске

О проблему недостатка кадра и његовог одлива из Војске често је расправљано, а у неколико наврата и писано у војним часописима. Тај проблем је нарочито актуелан од распада СФРЈ, што је последица недовољног одзива, првенствено квалитетног кадра у војне школе и напуштања Војске у току и после школовања.

Незадовољавајући квалитет кадра који се прима у војне школе не може да се третира као одлив знања. Међутим, квалитет кадра који се

¹² Ту изреку је често истицао Клеменсо, али се претпоставља да потиче од Таљерана (Е. Р. Симпкин, *Надметање у брзини маневра*, ВИНЦ, Београд, 1991, стр. 254).

¹³ А. Тофлер, Х. Тофлер, *Рат и антират*, „Паидеиа“, Београд, 1998, стр. 14.

¹⁴ А. Жомини, *исто*, стр. 69.

прима у војне школе у непосредној је вези с укупним знањем у Војсци и не може се одвојено разматрати. Анализе досадашње попуне показују да је квалитет кадра из године у годину све слабији. Разлози за то су бројни, а основна су два: *прво*, Војска више није атрактивна за младе људе, па се већина опредељује за професије које ће им омогућити да за кратко време обезбеде добру зараду, и *друго*, квалитет школовања у земљи нагло опада због слабе материјалне базе, бројних штрајкова, скраћивања школског часа са 45 на 30 минута, попустљивости наставника према ученицима у ратним ситуацијама, и слично.

Недовољна попуњеност војних школа такође је један од значајних проблема који су у вези са стицањем укупног знања у Војсци. У односу на планиране потребе у 2000. години Војна академија је попуњена само са 69 одсто студената, што указује на смањење кадровског потенцијала и на све што из тога произилази. Карактеристично је и то да су бројни кандидати (око 30 одсто) оцењени као здравствено неспособни за војне школе.

Неадекватан распоред кандидата који се упишу у војне школе не може да има за директну последицу одлив знања. У пракси се показало да најбољи кандидати одлазе у Војнотехничку академију, затим у Ратно ваздухопловство и противваздушну одбрану, а они са најнижом просечном оценом – у пешадију. Тако се може десити да у већини случајева технички кадар буде образованији од командног кадра, који доноси веома значајне одлуке у Војсци и одлучује о људским животима.

Одлив кадра у току школовања у последњих неколико година достигао је веома висок проценат. На пример, од 1992. до 1998. године у Војној академији школовање је завршило 53 одсто укупно уписаних студената, а у Војнотехничкој академији само 38 одсто. Највише студената је напустило академију на основу личне молбе (45 одсто из ВА и 67 одсто из ВТА) и због слабог успеха (45 одсто из ВА и 29 одсто из ВТА).

Одлив кадра после школовања такође је веома индикативан. У периоду од 1993. до 1998. године Војску је напустило 2,5 пута више официра него што је примљено. Од укупног броја, превремено је из Војске отишло 34 одсто официра. Од старешина које су отишле из Војске на основу свог захтева у току 1993. и 1994. године 69 одсто било је у чину водника – старијег водника и потпоручника – капетана, а 67 одсто је имало мање од четрдесет година старости. Као основне разлоге за превремени одлазак из војске официри наводе: слаб материјални положај; неадекватно решавање стамбене проблематике; незадовољство гарнизонам службовања, системом школовања и односима у Војсци; спору и неадекватну трансформацију Војске, и слично. Интересантно је да официри не наводе непосредну ратну опасност као чинилац који утиче на њихов превремени одлазак из Војске. То наводи на закључак (што је потврђено и искуствима из агресије НАТО-а на СРЈ) да су опасност од рата млади официри прихватили као саставни део своје професије.

Многи официри који су превремено напустили Војску, према мишљењу тадашњих војних власти, имали су незадовољавајуће радне, моралне и војностручне квалитете. Међутим, међу њима је било и веома способних официра, чијим је одласком највише ослабљена средња генерација официрског кадра. Одлазак извесног броја магистара и доктора наука највише се осетио у војном школству и научноистраживачком раду.

Само у току 1993. и 1994. године Војску је напустило 29 доктора наука, 70 магистара и 299 лица са високом стручном спремом. Дакле, у периоду од две године отишло је око 400 високообразованих стручњака на чије се оспособљавање за квалитетно обављање службе чека и по десет и више година. Углавном су отишле старешине са трупних дужности и из школства, али већину чини кадар који се тражи и у грађанству. Само из Војнотехничког института отишла су 23 официра и 68 цивилних лица, са ВМА 23 доктора наука, а из Института за примењену математику осам врхунских научника.

Тако велики одлив кадра је допринео да се измени процентуални однос између структуре официра виших и нижих чинова. Према незваничним подацима, сада у Војсци има више пуковника него потпоручника, што је супротно нормалном начину попуне и развоја кадра. Због малобројних официра с нижим чиновима, кадровска пирамида је окренута обрнуто. Али, није проблем само у томе што нема довољно потпоручника и, уопште, официра с нижим чиновима, већ и у томе што нема довољно ни официра виших чинова с одговарајућом врстом и степеном стручне спреме.

Већина официра и цивилних лица који су напустили Војску потражила је запослење у грађанству. Неки су започели приватни посао, други су отишли у друштвена или приватна предузећа, трећи у МУП, а има и оних који су отишли на рад у иностранство. Међу њима је највише било информатичара, електротехничара и пилота, који су отишли у цивилне ваздухопловне компаније по целом свету.

У посебну врсту „одлива“ кадра може да се сврста неадекватно постављање официра на формацијска места. Око 10 одсто официра не налази се на формацијском месту свога рода, односно службе, што подразумева да нису довољно обучени за посао који обављају.

Посебан проблем је преливање кадра из ратне вештине у друге војно оријентисане научне дисциплине, а основни разлози за то највероватније су: сложени послови на радном месту за које је потребно ангажовање и изван радног времена, сујета претпостављених старешина који понекад коче даље школовање и развој потчињених старешина и потешкоће у току студирања ратне вештине и неадекватно вредновање тог профила кадра у Војсци и друштву. Многе претпостављене старешине нису озбиљно схватиле значај ставова који су уследили после Првог симпозијума о војној науци, нарочито става да се официрима, који за то имају склоности, омогући студирање ратне вештине. Са друге стране, кадар из ратне вештине (стручни и научни) није одговарајуће

вреднован у Војсци и друштву. Статус официра с академским звањима магистра и доктора наука, у суштини, не разликује се од статуса других официра.¹⁵ У наставно-научним већима раније су се налазили и официри који, према Закону о војним школама, нису имали статус наставника или научних радника. О магистрима и докторима наука одлучивали су појединци који нису имали звање магистра ни доктора наука. Такође, о избору у наставничка звања: доцента, ванредног професора и професора, одлучивале су и старешине које нису ни доценти, ни ванредни професори, ни професори. Ако се томе дода сложеност проблема у ратној вештини, потешкоће око њиховог истраживања и доказивања и пасивност одређених институција Генералштаба, јасно је због чега је бројан кадар из ратне вештине напуштао своју науку и одлазио да студира неке друге науке, односно, војно оријентисане научне дисциплине.¹⁶

На жалост, чињеница је да је у последњих десет година било и одлива кадра из Војске због страдања у рату. Реч је о припадницима Војске који су дали живот за одбрану земље или су због тешких рањавања отишли у инвалидску пензију.

Стање научноистраживачког рада

Одлив кадра из Војске негативно је утицао и на научноистраживачки рад. То нарочито потврђују компаративне анализе стања научноистраживачког рада почетком деведесетих година и сада.

Почетком деведесетих година, у сарадњи с научним институцијама у друштву, покретана су бројна тимска истраживања. Нарочито значајни резултати остваривани су у области симулација борбених дејстава, израде експертних система, увођења аутоматизације у јединице и установе Војске и у развоју нових система оружја. На рачунарима су реализоване и комплетне командно-штабне вежбе, а бројни посматрачи из целог света су нам одавали признање и разматрали могућност да их откупе и користе у едукацији сопственог официрског кадра. У командно-штабне и друге војне школе у нашој земљи долазили су бројни слушаоци скоро из целог света, највише с азијско-афричког континента. Наши наставници су држали наставу у бројним војним школама изван СФР Југославије. То је био веома значајан извор девиза и, истовремено, могућност за отварање других радних места: за преводиоце, административно особље, и слично. Бројни теоријски радови су написани на стра-

¹⁵ У ствари, постојале су одређене законске одредбе којима су, донекле, фаворизована академска звања, али то није спроведено у пракси. Такође, постојали су одређени интерни прописи о стимулисању официра са наставничким и истраживачким звањима, али је то најчешће зависило од добре воље појединаца и колегијума.

¹⁶ Детаљније: М. Сакан, *Како унапредити научноистраживачки рад у области ратне вештине у високим војним школама*, „Савремени проблеми ратне вештине“, бр. 33, 1995, стр. 37–54; *Однос ратне вештине према војно оријентисаним научним дисциплинама*, „Војно дело“, бр. 6/1996, и *Критеријуми класификације војних наука* (реферат), Симпозијум о војној науци (СИМВОН), Зборник радова, Секција за штампање и умножавање, ЦВШ, Београд, 1998.

ним језицима, пре свега на арапском и енглеском, а од извоза наоружања и војне опреме зарађивано је више девиза него од туризма. Војска је обезбеђивала значајна средства и за многе научноистраживачке и друге институције у држави. На жалост, с почетком распада СФРЈ започет је нагли одлив кадра и почело се заостајати у научном погледу.

Научноистраживачки рад у садашње време, поред кадровских проблема, све више оптерећују и материјални проблеми. Истраживачки задаци се постепено редукују и своде на индивидуална истраживања (најчешће у процесу израде магистарских и докторских радова) и на истраживања за која није потребан озбиљнији истраживачки подухват и материјална улагања. Осим тога, научноистраживачки рад у том периоду пратиле су још две негативне појаве. Прво, већина кандидата за магистре и докторе војних наука опредељивала се за маргиналне теме. Уместо борбених дејстава, на пример, они су истраживали проблеме везане за морал, религију, верске секте, националне мањине, уметност у војсци, и слично. Друго, омаловажавана је методологија научноистраживачког рада. Уместо научноистраживачких тимова, истраживања су, најчешће, спроводили официри на основу постављења на одређено формацијско место. Вероватно су појединци мислили да су постављењем на одређено формацијско место аутоматски стекли и знање, и да им експерти из те области нису ни потребни. Они су преузели улогу истраживачких тимова, али су иза резултата тих „истраживања“, уместо субјеката, конкретних људи, биле институције са којима су се ти људи поистовећивали. То је основни разлог што неки значајни истраживачки пројекти још нису у потпуности остварени, нити су из тога извучене поуке.

За тај период најзначајнија је чињеница да су у току рата остварене бројне иновације и техничка решења. То је још једна потврда става да сваки рат, поред огромних људских и материјалних губитака, разарања, невоља и патњи народа, доноси технички и технолошки прогрес. То показују бројна историјска искуства, као и искуства из ратова који су вођени на просторима СФР Југославије. У току агресије НАТО-а на СРЈ, на пример, било је више иновација и нових техничких решења у Војсци него у претходном десетогодишњем мирнодопском периоду. Посебно је значајна чињеница да већина иновација и нових техничких решења није реализована у институтима и другим институцијама Војске и друштва, већ су их у јединицама реализовали појединци ентузијаста, који су одвајали сопствена средства и куповали неопходне делове. Њихове заслуге су непроцењиве јер су, на основу таквих решења, спасени бројни људски животи и спречена огромна материјална разарања.

*
* *
*

Одређени проблеми Војске треба да су отворени и за друштво у целини и да се решавају заједничким напорима. То се нарочито односи на развој знања у војним наукама и школовање официрског кадра.

У војним наукама се до знања теже долази него у другим областима друштва, а грешке због незнања непосредно изазивају људске губитке и огромна материјална разарања. Знање о војним наукама је потребно и другим субјектима друштва, пре свега субјектима политике који одлучују о употреби војске.

Проблем одлива кадра из Војске у последњих десетак година веома је актуелан. За његово успешно решавање, односно отклањање узрока, неопходно је веће ангажовање целокупног друштва. Посебно је значајно поправљање материјалног положаја официра и њихових породица. Официрски позив је изузетно тежак и захтева комплексно ангажовање личности. Официри који се посвете својој професији немају времена за додатни посао изван своје професије. Они обављају дужности командира и команданата јединица, али су, истовремено, и наставници и васпитачи младих генерација. Да би ту улогу могли ваљано да обављају морају да имају широко образовање и, што је најзначајније, морају се непрекидно самостално образовати и усавршавати. Зато официрски позив мора адекватно да се вреднује и материјално стимулише.